

FORMATION OF SOCIAL PEDAGOGICAL COMPENSATION OF PRE-SCHOOL TEACHERS IN THE PROCESS OF INNOVATIVE EDUCATIONAL ACTIVITY

Amina Kh. Sanginova

Master's student

Pedagogical Institute of Termez State University

Termez, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: competence, competency, professionalism, strategy, professional and pedagogical competence, guidelines.

Received: 05.06.22

Accepted: 07.06.22

Published: 09.06.22

Abstract: Pedagogical competence is considered as a factor in ensuring the quality of pedagogical activity. Today it is important to study the criteria by which the competence of a teacher is determined. The article highlights the concepts of competence and being competent, the similarities and differences between them. The types of professional pedagogical competencies are revealed. The stages of the formation of pedagogical competence are described.

INNOVATSION TA'LIM FAOLIYATI JARAYONIDA MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI TARBIYACHILARINING IJTIMOY PEDAGOGIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH

Amina H. Sanginova

Magistratura talabasi

Termiz davlat universitetining pedagogika instituti

Termiz, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: kompetentlik, kompetensiya, professionallik, strategiya, kasbiy pedagogik kompetensiyalar, etalonga mos mezonlar.

Annotatsiya: Pedagogik kompetentlik maktabgacha ta'lim tashkiloti pedagog xadimlari faoliyatini sifatli tashkil etilishini ta'minlovchi omil sifatida qaraladi. Bugunda o'qituvchining kompetentligi qaysi mezonlar bilan belgilanishin o'rganish muxim bo'lmoqda. Maqolada kompetensiya va kompetentlik tushunchalari, ular o'rtasidagi o'xshashlik va farqlar ko'rsatib berilgan. Kasbiy pedagogik kompetensiyalarning turlari izoqlangan. Pedagogik kompetentlik shakllanish bosqichlari tavsiflab berilgan.

ФОРМИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ПРОЦЕССЕ ИННОВАЦИОННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Амина Х. Сангинова

студент магистратуры

Педагогический институт Термезского государственного университета

Термез, Узбекистан

О СТАТЬЕ

<p>Ключевые слова: компетентность, компетентность, стратегия, профессионально-педагогические компетенции, критерии соответствия эталону.</p>	<p>Аннотация: педагогическая компетентность рассматривается как фактор, обеспечивающий качественную организацию деятельности педагогических работников дошкольной образовательной организации. Здесь становится важным выяснить, по каким критериям определяется компетентность учителя. В статье рассматриваются понятия компетентность и компетентность, указываются сходства и различия между ними. Виды профессионально-педагогических компетенций. Описаны этапы формирования педагогической компетентности.</p>
---	--

KIRISH

Zamonaviy jamiyat ta'lim tizimi oldiga yuqori malakali, intiluvchan, raqobatbardosh, tashabbuskor, ma'naviy va jismoniy sog'lom shaxslarni tarbiyalab berish talabini qo'ymoqda. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasida "yuksak bilimli va intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalash, oliy ta'lim muassasalarida kompetentli ilmiy pedagogik kadrlar zaxirasini yaratish" vazifasi belgilandi.

Kompetentli pedagog - u kim? Uning shakllanish jarayoni qanday kechadi kabi savollar tug'iladi. Shu nuqtai nazardan "kompetentlik" va "kompetensiya" tushunchalar mazmun mohiyatini aniqlashimiz muhimdir. Har qanday pedagog ham "kompetentlik" nimani anglatishini va u "kompetensiya"dan nimasi bilan farq qilishini bilavermaydi. "Kompetentlik" tushunchasi pedagogning ma'lumoti, ko'nikmasi, qobiliyati va tajribasini o'z ichiga oladi. Boshqacha aytganda, uning ma'lum bir ish turini bajarish qobiliyati hisoblanadi. Aslida, ikkala atama o'xshashdir. Kompetensiya bilimlarning umumiyliigi va ularning odamlarda mavjudligini anglatrsa, kompetentlik - bu bilimlarni ish jarayonida ishlatish darajasini anglatadi.

ASOSIY QISM

Professionallik va kompetentlik tushunchalari umumiy xususiyatlarga ega. Shuni ta'kidlash kerakki, har doim ham belgilangan talablar va standartlarga to'liq mos keladigan odamlar chinakam professionallar bo'lavermaydi, sabab, ba'zilar bilimlarni amalda qanday qo'llashni bilishmaydi,

demak, bunday pedagogik faoliyat samarasiz bo'lib qolaveradi. Kasbiy pedagogik kompetensiyalarni alohida turlarga ajratish maqsadga muvoqdir:

- Maxsus pedagogik kompetensiya - pedagogik faoliyatni zarur darajada amalga oshirish uchun yetarli ma'lumotga ega bo'lish. Bundan tashqari, pedagogning o'z kasbiy darajasini munosib baholay olishi va mutaxassis sifatida o'z rivojlanishini belgilash qobiliyati ushbu turga bog'liq.

- Ijtimoiy pedagogik kompetensiya - ijtimoiy vakolat darajasi pedagogning hamkasblari bilan munosabatlarni samarali qurishi, birgalikdagi harakatlarni rejalashtirish qobiliyatini belgilaydi. Samarali aloqa ko'nikmalari, pedagogik madaniyat va ish natijalari uchun javobgarlik - bularning barchasi ijtimoiy pedagogik kompetensiya tushunchasiga kiritilgan.

- Shaxsiy pedagogik kompetensiya - bu pedagogik ishni oqilona tashkil etish qobiliyati bo'lib, vaqtni boshqarish, shaxsiy o'sishga intilish uning asosiy tarkibiy qismlaridir. Shaxsiy pedagogik kompetensiyaning yuqori darajasi ega bo'lgan ishchilar charchashga kamroq moyil, vaqt bosimida ishlashga qodir. Kompetensiyaning har bir turi ko'nikmalar, bilimlar, ko'nikmalar to'plamini o'z ichiga oladi. Pedagoglarda ular turli darajalarda namoyon bo'ladi. Xizmat vazifalarini bajarishda uning xatti-harakatlari ko'rsatkichlariga e'tibor berib, u yoki boshqa kompetensiyalar qanday rivojlanganligini aniqlash mumkin. Kompetentlik qanday shakllanadi? O'qituvchining kompetentligini shakllantirish uchun asosiy narsa bu maxsus kasbiy ta'limdir. Kelajakda amaliyotda olingan bilim va ko'nikmalar boshlang'ich kompetensiya darajasini to'ldiradi.

Bularning barchasi formula shaklida taqdim etilishi mumkin:

Kompetentlik = Bilaman + Qila olaman + Istayman + Men qilaman.

Kasbiy kompetensiyani shakllantirish bosqichma-bosqich va doimiy tarzda amalga oshiriladigan jarayondir. Uni quyidagi bosqichlarga bo'lishimiz mumkin:

1. Maxsus ma'lumot olish.
2. Amaliy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish.
3. Malaka oshirish, maxsus kurs va treninglardan o'tish.
4. Kasbiy tajribaga ega bo'lish.
5. O'z sohasida professionallikka erishish.

6. Tajriba to'plash, yangi bilim va ko'nikmalarni egallash bilan pedagogning kompetentligi yaxshilanadi. Jarayonning muvaffaqiyati ko'p jihatdan pedagogning shaxsiy xususiyatlariga bog'liq. Pedagog yaxshi ishlashini qanday qilib tez va mustaqil ravishda tekshirish mumkin? Muvofiqlikni qanday baholash kerak? Pedagoglarning kompetentligini baholash quyidagi tarkibiy qismlardan iborat bo'lgan tizimdir:

- pedagoglarning malaka darajasi - baholash uchun etalonga mos mezonlar ishlatiladi;
- mehnat unumdorligi va ish sifati;
- shaxsiy xususiyatlarning ta'lim yo'nalishiga muvofiqligi;

- qo‘shimcha ko‘nikmalar mavjudligi;
- shaxsiy o‘shish va kasbiy rivojlanish istagi.

Pedagoglarning kompetentligini baholashda xatti-harakatlarning ko‘rsatkichlariga tayanib ish tutish samaralidir. Aynan shu narsa kompetensiya va kompetentlik orasidagi farqlar nimani anglatishini aniq ko‘rsatib beradi. Mutaxassislarning malakasini baholash muntazam, mustaqil, maqsadli, shaffof, aniq mezonlarga ega bo‘lishi kerak.

Maktabgacha ta'lim tizimidagi kompetensiyali yondashuvning asosiy maqsadi bolalarda boshlang'ich muloqot qobiliyatlarini shakllantirishdir. Bunday rivojlanish faoliyatining yakuniy natijasi nafaqat standart muammolarni echish, ma'lum bir algoritm asosida harakat qilish qobiliyati, balki asosiy kompetensiyalarni o'zlashtirishdir.

Maktabgacha ta'lim tizimidagi kompetensiyaga asoslangan yondashuvning maqsadi jiddiy va o'z vaqtida qaror qabul qilishga qodir bo'lgan ijodiy, faol shaxsni rivojlantirishdir.

Zamonaviy ta'lim tizimining xususiyatlari orasida biz quyidagilarni ta'kidlaymiz:

- ochiqlik, miqdoriy va sifat jihatdan boyitish va o'zgartirish qobiliyatlari;
- mavjudlik va sifatni oshirish sharti sifatida maktabgacha ta'limning o'zgaruvchan shakllarini shakllantirish;
- individual ishlash va guruh darslariga ustunlik beriladi;
- bolalar va o'qituvchilar o'rtasidagi munosabatlar sheriklik, o'qituvchi bolalarning yoshi va individual xususiyatlarini hisobga oladi;
- rivojlanish jarayonini modernizatsiya qilish vositasi sifatida zamonaviy axborot va kompyuter texnologiyalarini qo'llash.

Ota-onalar bilan ishlash uchun o'qituvchi turli xil ish shakllaridan foydalanadi: seminarlar, konferentsiyalar, qiziqish klublari. Maktabgacha ta'limda bolalarning tengdoshlari va kattalar bilan keng muloqoti uchun yangi ta'lim paradigmasi paydo bo'ldi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda asosiy kompetensiyalarni shakllantirishda ushbu yondashuvning dolzarbligi nafaqat ma'lum mahorat, ko'nikma, bilimlarni o'zlashtirishda, balki ularning shaxsiy rivojlanishida ham.

Maktabgacha yoshdagi bolalar zaruriy malakalarni egallashi uchun o'qituvchilar o'zlarining kasbiy tayyorgarligini muntazam ravishda takomillashtirishlari kerak:

- turli treninglarda qatnashish;
- uslubiy faoliyatni amalga oshirish;
- seminarlar, mahorat darslarida faol ishtirok etish;
- kompyuter savodxonligi kurslarini o'tash.

Kasb-hunar ta'limi tizimidagi vakolatga asoslangan yondashuv maktabgacha ta'lim muassasasiga ijtimoiy buyurtmani to'liq bajarishga, asosiy vakolatlarni tarbiyalashga va bola rivojlanish dinamikasini kuzatishga yordam beradi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kasbiy faoliyatida kompetensiyali yondashuvni qo'llagan o'qituvchilar ko'proq muvaffaqiyatga erishadilar va yuqori natijalarga erishadilar. Pedagogik maqsadlarga turli omillar ta'sir qiladi: didaktik va uslubiy materiallar, o'qituvchilar va talabalarni attestatsiyadan o'tkazish tizimi; o'qituvchilarning malakasi.

Ta'lim sohasida qo'yiladigan umumiy maqsadlar sifatida ta'lim vazifasidan tashqari, rivojlantiruvchi va tarbiyaviy funktsiya ham ilgari suriladi.

Ta'lim sohasi nafaqat to'g'ridan-to'g'ri ta'lim jarayonini, balki amaliy faoliyatga nazariy ko'nikmalarni kiritishga qaratilgan qo'shimcha (sinf dan tashqari) ta'limni ham o'z ichiga oladi.

Pedagogik kompetensiyalar-bilimlar, malaka va ko'nikmalar hamda o'zlashtirilgan qadriyatlar asosida mustaqil harakatlanishga bo'lgan motivatsiyaning uyg'unlashgan majmuini o'zida aks ettiradi. Kompetentli kadr kasbiy vazifalarni samarali va sifatli bajarishi mumkin. Zamonaviy kompetensiya nafaqat malaka, bilim va ko'nikmalarni, balki qadriyatlar va axloqiy fazilatlarini xam o'z ichiga oladi. Har bir tarbiyachi shaxsi, temperamenti va tarbiyachiik uslubi boshqalarinikidan farqlanadi. Biroq bolaga, uning ta'limiga va rivojlanishiga yondashuv barcha tarbiyachilarda bir xil bo'lishi lozim. Shuning uchun ham kasbiy standart barcha tarbiyachilar uchun bir xil talabni qo'ydi. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, zamonaviy bolalar bog'chasini yangi axborot texnologiyalarisiz tasavvur qilish qiyin. AKTga egalik qilish ta'lim jarayoni samaradorligini oshirishga, tarbiyachilarning kasbiy malakasini oshirishga yordam beradi.

Kasbiy mahoratning bir qismi sifatida tarbiyachining loyiha madaniyati ham katta o'rin tutadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotining loyihaviy faoliyati - bu tadqiqot qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan (muammo "tug'dirish", ma'lumot to'plash va qayta ishlash, tajribalar o'tkazish, olingan natijalarni tahlil qilish) rivojlantiruvchi ta'lim va o'z-o'zini tarbiyalash usullaridan biridir. va mantiqiy fikrlash; maktabgacha ta'lim tashkilotining uslubiy faoliyati davomida va malaka oshirish kurslarida olgan bilimlarini birlashtiradi.

Loyiha faoliyatining maqsadi - maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion faoliyat uchun sharoit yaratish, tarbiyachilar tomonidan kasbiy faoliyatda olingan bilim, ko'nikma va malakalardan foydalanish. Tarbiyachilar tomonidan loyihalarni ishlab chiqish uchun mavzular, mini-loyihalar faoliyatning ijodiy yo'nalishiga qarab mustaqil ravishda tanlanadi. Faoliyatning yakuniy bosqichida taqdimot o'tkaziladi.

Tarbiyachilarning malakasini rivojlantirishning turli shakllari va usullari mavjud bo'lib ularni bosqichma-boqich amalga oshirish mumkin. Tarbiyachilar bilan ishlashda malakani rivojlantirishga qaratilgan ko'plab shakl va usullardan quyidagilarni ajratib ko'rsatish mumkin:

1. Seminar - ijodiy darslar ijodiy fikrlashni rivojlantirish va innovatsion loyihalarni yaratishga qaratilgan.

2. O'yinlarni modellashtirish. Ishbilarmonlik va rol o'ynash o'yinlari haqiqiy jarayonni modellashtirishni o'z ichiga oladi, bu davrda sun'iy ravishda yaratilgan pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish asosida maqbul kasbiy qarorlar qabul qilinadi.

3. Kollektiv muammolarni hal qilish, guruh muhokamasi yoki aqliy hujum; kasbiy mahoratni oshirish uchun kichik guruhlarda treninglar; o'z-o'zini tarbiyalash ishlarining usullari, maktabgacha ta'lim muassasasining innovatsion faoliyati natijalariga bag'ishlangan ilmiy va amaliy konferensiyalar.

4. Pedagogik halqa - tarbiyachilarni psixologiya va pedagogika sohasidagi so'nggi tadqiqotlarni, uslubiy adabiyotlarni o'rganishga yo'naltiradi, pedagogik muammolarni hal qilishning turli xil yondashuvlarini aniqlashga yordam beradi, mantiqiy fikrlash va o'z pozitsiyalarini dalil qilish ko'nikmalarini yaxshilaydi, bayonlarning ixchamligi, aniqligi, to'g'riligini o'rgatadi. Ushbu shakl ishtirokchilarning javoblari, nutqlari va harakatlarini baholash mezonlarini taqdim etadi:

- umumiy bilim;
- kasbiy bilim, qobiliyat, ko'nikma;
- qiyin vaziyatdan chiqish qobiliyati, tezkorlik.

1. Ishbilarmonlik o'yini nafaqat maktabgacha ta'lim muassasasi uchun dolzarb bo'lgan muammo bo'yicha nazariy seminar natijalariga asoslangan test darsi sifatida, balki yangi muammo echimlarini ishlab chiqishda ham qo'llanilishi mumkin. Masalan: "Maktabgacha yoshdagi bola bo'lish osonmi? «

2. G'oyalar banki - bu bosqichda an'anaviy usullar yordamida hal qilib bo'lmaydigan muammolarni kollektiv ravishda hal qilishning oqilona usuli. Masalan: "O'yin ekologiyasi", "Pedagogik g'oyalar yarmarkasi", "Eng yaxshi rivojlantiruvchi o'yin".

3. Master-klass. Uning asosiy maqsadi pedagogik tajriba, ish tizimi, mualliflik topilmalari va tarbiyachiga eng yaxshi natijalarga erishishda yordam bergan barcha narsalar bilan tanishishdir.

XULOSA

Ushbu pedagogik konsepsiyada keltirilgan fikr va mulohazalar, yo'nalish hamda takliflar bu eng avvalo ma'lum bir davr ichida bir tarbiyachining ta'lim-tarbiya berish faoliyatimning sifat samaradorligini oshirish uchun qilinadigan ishlari sifatida ko'rishimiz mumkin. Bugun tarbiyachining pedagogik kompetensiyalarini doimiy oshirib borishi, bu eng avvalo bola shaxsini hayotga tayyorlash, unda hayotiy muhim masalalarni hal qilish uchun zarur bo'lgan, axloqiy me'yor va qadriyatlarni o'zlashtirish, boshqa insonlar bilan muloqot qilish, "Men" obrazini qurish bilan bog'liq bo'lgan faoliyat usullarini shakllantirishda asosiy omildir. Maktabgacha ta'lim tizimini isloh qilishning zamonaviy sharoitida tarbiyachining maqomi tubdan o'zgarib bormoqda, uning ta'lim

funksiyalari, shunga muvofiq, uning kasbiy va pedagogik kompetensiyasiga, uning kasbiy mahorat darajasi talablari o'zgaradi. Bugungi kunda maktabgacha yoshdagi bolani tarbiyalash va rivojlantirishning zamonaviy tizimida o'zining shaxsiy salohiyatini safarbar qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga qodir bo'lgan ijodkor, mahoratli tarbiyachi talab etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar Strategiyasi to'g'risida" 2017 yil 7 fevrvldagi PF-4947-sonli farmoni.

2. Jabborova Onaxon Mannopovna, & Ismoilova Dilafuz Muhiddinovna. (2020, May). Optimization of primary education. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 10(5), 1229-1232. *ACADEMIC RESEARCH IN EDUCATIONAL SCIENCES VOLUME 1 | ISSUE 3 | 2020* ISSN: 2181-1385 Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2020: 4.804 Academic Research, Uzbekistan 214 www.ares.uz

3. Jabborova Onaxon Mannopovna, Jumanova Fatima Uralovna, & Mahkamova Shohida Rahmatullayevna. (2020). Formation of Artistic Perception of Future Teachers. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(4), 4087-4095.

4. "TARBIYACHINING PEDAGOGIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH USUL VA YO'LLARI" MAQOLA. Zamonaviy ta'limda ijodiy imkoniyatlar ham muhim. Muallif - Urganch shahridagi 9-son MTT tarbiyachisi Zilola Masharipova.

5. PEDAGOGIK KOMPETENTLIK: NAZARIYA VA AMALIYOT MAQOLA. Gulmira Rifovna Tojiboeva Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti katta o'qituvchisi.